Stockholms stad

Protokollsutdrag
Socialnämnden 2017-03-28

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
Registraturet
Ink. 2017 -04- 07
Dnr: 151-673/2017
Till: RVI

Justerat 2017-04-03
Åsa Lindhagen (MP) och Andréa Ström (M)

§ 13
Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst
Dnr 3.1.1-60/2017

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revideringen av riktlinjer för riksfärdtjänst.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Särskilt uttalande
Ordföranden Åsa Lindhagen m.fl. (MP) samt ledamöterna Rana Carlstedt m.fl. (S), Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V) samt Anna Rantala Bonnier (Fi) lämnar följande särskilda uttalande.

Funktionshinderrådet lyfter i sitt yttrande ett antal viktiga frågeställningar och aspekter kring förslaget till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst, bland annat att vissa bestämmelser är otydliga samt hur beredningsprocessen för ärendet har sett ut. Vi håller med rådet i att det är viktigt att de kommer in tidigt i processen när ärenden av den här typen utarbetas, och vi vet också att det sker i många fall så som rådet påpekar i ett annat ärende. Vi tror att ett sådant arbetssätt kan bidra till ännu bättre förslag som är mer allsidigt belysta redan från början.

När socialnämnden beslutat om förslaget till riktlinjer kommer det att gå ut på remiss, bland annat till kommunstyrelsens funktionshinderråd och till funktionshinderrörelsens olika organisationer. Vi ser fram emot att ta del av de synpunkter som förs fram under remissrundan och vet sedan tidigare att funktionshinderrörelsens organisationer ger bra och konstruktiv respons kring de förslag som läggs fram. Genom att beakta de synpunkter som kommer fram vid en remissrunda kan ett förslag vid behov förbättras inför att det ska antas.

Särskilt uttalande

Vice ordföranden Andréa Ström m.fl. (M) och ledamoten Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (L) lämnar följande särskilda uttalande.

Även om man har en funktionsnedsättning ska man ha frihet att leva som andra och själv bestämma över sitt liv. Att kunna göra privata resor till andra delar av landet är självklart en viktig del i det.

Det är mycket viktigt att beslut om riksfärdtjänst grundar sig i en aktuell kunskap om förhållandena inom kollektivtrafiken, inte minst vad gäller tillgängligheten på stationer och flygplatser vid aktuell veckodag och tidpunkt.

Vad gäller hjälpmedel så är det viktigt att regelverket fungerar på ett sådant sätt att resor inte omöjliggörs eftersom den enskilde inte kan få tillgång till de hjälpmedel som behövs under vistelsen. För att kunna genomföra vistelsen kan den enskilde exempelvis behöva ta med personligt anpassade hjälpmedel eller träningsredskap, som måste användas regelbundet för att motverka smärta eller spasticitet. När sådana hjälpmedel inte kan tillhandahållas av besökskommunen måste det vara möjligt att ta med dem.

Vad gäller husdjur anser vi att det hade varit behövligt att särskilja ledarhundar och egentliga husdjur och förtydliga vad som gäller för respektive kategori djur, eftersom ledarhundar snarare är att betrakta som hjälpmedel, även om de naturligtvis också spelar en känslomässig roll för användarna. Det bör även förtydligas vad som gäller för assistanshundar.

Vi anser för övrigt att i ärenden av detta slag bör funktionshindersrådet kopplas in tidigare och deras synpunkter bör noteras.

Ersättaryttrande
Ersättaren Stina Bengtsson (C) hänvisar till Moderaternas och Liberalernas särskilda uttalande.

Ärendet
Förvaltningen har på uppdrag av kommunfullmäktige reviderat riktlinjerna för riksfärdtjänst som togs i kommunstyrelsen 2006. Lagändringar och förändringar i rättspraxis som har skett sedan 2006 ingår i detta förslag till riktlinjer. Riktlinjerna från 2006 är relativt kortfattade i sin utformning och syftet med de förändringar som gjorts i detta förslag är att öka förståelsen för lagens innehåll, och därmed öka rättsäkerheten i tillämpningen av denna.

Förvaltningen föreslår att det tydliggörs i föreslagna riktlinjer att medresenär ska tillåtas vid riksfärdtjänstresa med taxi eller specialfordon i mån av plats och att denne betalar samma egenavgift som den enskilde. Förvaltningen föreslår även att ett tillägg görs som ger rätt att medta egna barn under 18 år som medresenär och att riksfärdtjänstresenärer under 18 år får ta med syskon under 18 år. Medresenärer under 26 år och studerande föreslås i dessa riktlinjer betala endast 70 % av vad resenär som är 26 år eller äldre betalar.
Förslaget i riktlinjerna som avser kommunens rätt att ta ut avgift för medresenär vid riksfärdtjänstresa måste beslutas av kommunfullmäktige för att kunna börja gälla.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till riktlinjer och överlämnar det till kommunstyrelsen för behandling i kommunfullmäktige.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 8 februari 2017.

Beslutsordning
Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är förvaltningens. Ordföranden finner att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag.

Vid protokollet

Sigrún Andersdóttir
Sekreterare

13.

Stockholms stad

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor

Tjänsteutlåtande
Dnr: 3.1.1-60/2017
Sida 1 (6)
2017-02-08

Handläggare
Jazmine Hjorth
Telefon: 08-508 25 640

Till
Socialnämnden
2017-03-28

Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revideringen av riktlinjer för riksfärdtjänst.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Peter Svensson
Tf förvaltningschef

Veronica Wolgast Karlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Förvaltningen har på uppdrag av kommunfullmäktige reviderat riktlinjerna för riksfärdtjänst som togs i kommunstyrelsen 2006. Lagändringar och förändringar i rättspraxis som har skett sedan 2006 ingår i detta förslag till riktlinjer. Riktlinjerna från 2006 är relativt kortfattade i sin utformning och syftet med de förändringar som gjorts i detta förslag är att öka förståelsen för lagens innehåll, och därmed öka rättsäkerheten i tillämpningen av denna. Förvaltningen föreslår att det tydliggörs i föreslagna riktlinjer att medresenär ska tillåtas vid riksfärdtjänstresa med taxi eller specialfordon i mån av plats och att denne betalar samma egenavgift som den enskilde. Förvaltningen föreslår även att ett tillägg görs som ger rätt att medta egna barn under 18 år som medresenär och att riksfärdtjänstresenärer under 18 år får ta med syskon under 18 år. Medresenärer under 26 år och studerande föreslås i dessa riktlinjer betala endast 70 % av vad resenär som är 26 år eller äldre betalar. Förslaget i riktlinjerna som avser kommunens rätt att ta ut avgift för medresenär vid riksfärdtjänstresa måste beslutas av kommunfullmäktige för att kunna börja gälla.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till riktlinjer och överlämnar det till kommunstyrelsen för behandling i kommunfullmäktige.

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala frågor

Storforsplan 36
10664 Stockholm
Telefon 08-508 25 640
Växel 08-508 25 000
jazmine.hjorth@stockholm.se
www.stockholm.se

Bakgrund

Stockholms stads gällande riktlinjer för handläggning av riksfärdtjänst beslutades av kommunstyrelsen 2006-09-27. År 2013 gjordes en revidering av dessa riktlinjer, vilka behandlades i socialnämnden. I budget för år 2017 ges socialnämnden i uppdrag att revidera riktlinjerna på nytt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förslaget till riktlinjer har utarbetats i samråd med en arbetsgrupp bestående av representanter från flera stadsdelsförvaltningar. Även äldreförvaltningen har tagit del av förslaget och lämnat synpunkter. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 22 mars 2017 och i rådet för funktionshinderfrågor den 23 mars 2017.

Ärendet

Lag (1997:735) om riksfärdtjänst ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra göra privata resor i Sverige med ändamålet rekreation, fritidsverksamhet eller enskild angelägenhet. Kommunens ansvar består i att ersätta den enskilde för den merkostnad som uppstår för resan på grund av funktionsnedsättningen. Kommunfullmäktige har gett stadsdelsnämnderna ansvar för insatserna enligt denna lag.

Med anledning av att det krävs beslut från kommunfullmäktige för att möjliggöra att kommunen tar ut en avgift för medresenär vid riksfärdtjänstresa, samt att förändringar skett i lagen om riksfärdtjänst och tillhörande praxis behöver nu gällande riktlinjer revideras. Förvaltningen anser också att de delar som avser regler kring hjälpmedel, ledsagning, färdsätt och handläggning av ansökan om riksfärdtjänst har behövt förtydligas. Detta för att öka likställigheten och rättsäkerheten i staden i samband med utredning och beslut om resa med riksfärdtjänst.

Förvaltningen har utöver reviderade riktlinjer också tagit fram stadsgemensamma utrednings- och beslutsmallar samt uppdaterat informationen och ansökningsblanketten för riksfärdtjänst. En informationssatsning genomförs också under 2017 för att öka riksfärdtjänsthandläggarnas kunskap om dokumentation och handläggning vid utredning av riksfärdtjänst.

Lagändringar:

Följande lagändringar och prejudikat har tillförts förslaget till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst.

- I lagen om riksfärdtjänst 5 § har ett nytt stycke lagts till. Av det framgår att om den enskilde är under 18 år ska prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I praktiken innebär detta att beslutsfattaren ska ta ställning till huruvida ett barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning själv skulle kunna göra den resa, för vilken den enskilde har ansökt om resa med riksfärdtjänst. Det betonas att föräldraansvaret ska kompensera för barnets ålder, inte för dess funktionsnedsättning. Detta innebär att om ett barn har en funktionsnedsättning som kräver resa med specialfordon ska riksfärdtjänst beviljas oavsett barnets ålder.

Nya prejudikat:

- I Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) mål nr. 4942-10 har fastslagits att riksfärdtjänst inte ska beviljas för resor i samband med fackliga uppdrag, då dessa är tätt sammankopplade med personens arbete och därmed ska bekostas av arbetsgivaren.

- Kammarrätten i Göteborg (mål nr. KGG_4144-09) och kammarrätten i Stockholm (mål nr. KST_7587-08) tydliggör att resor med riksfärdtjänst inte ska anses täckas av omkostnadsersättningen som ingår i assistansersättningen, när den enskilde behöver ha sin personliga assistent som ledsagare för att genomföra resan.

- JO (3127-2006) uttalade år 2007 att beslut om resor med riksfärdtjänst normalt bör avse en resa i taget. Detta med hänvisning till att en bedömning måste göras av beslutsfattaren inför varje resa utifrån den enskildes hälsotillstånd och vilken service som erbjuds vid de aktuella stationerna och terminalerna. Såväl den enskildes hälsotillstånd som serviceutbud vid olika stationer kan förändras över tid, varför det inte är möjligt att göra en bedömning för ett flertal resor under en kommande tidsperiod.

Förtydliganden i förslag till riktlinjer:

I kapitlet *Rätt till riksfärdtjänst* redogörs för reglerna kring vem som har rätt till riksfärdtjänst och att respektive stadsdelsnämnd ansvarar för personer som är folkbokförda i den egna stadsdelen. En hänvisning görs till riktlinjerna om ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna, för de situationer där frågetecken kring detta

kan uppstå. Ett tillägg har gjorts som tydliggör att riksfärdtjänst inte ska beviljas med anledning av att allmänna kommunikationer går för sällan eller vid fel tid, för resa med privat bil, hyrt fordon eller som ersättning till person som transporterar den enskilde och inte heller för anslutningsresa.

I kapitlet *Handläggning av riksfärdtjänst* är det mesta nytt. Några delar återfinns i nuvarande riktlinjer från 2006. Följande tillägg har gjorts: ansökan kan vara såväl skriftlig som muntlig och det ska tydligt framgå vad den avser, information om ansökningstid, utredningsskyldighet oavsett sent inkommen ansökan, ombud eller biträde vid ansökan, vilken information som bör inhämtas och framgå av utredningen, vikten av samtycke och bestämmelser om dokumentation av uppgifter. Ett nytt tillägg är också att huvudregeln för beslut är att bevilja enstaka resa (en resa i taget) med riksfärdtjänst och inte flera resor under en specifik tidsperiod (JO-uttalande, 3127-2006). Förtydligande har gjorts gällande att en prövning enligt lagen om riksfärdtjänst aldrig inkluderar någon prövning utifrån skälig levnadsnivå (SoL) eller goda levnadsvillkor (LSS). I riktlinjerna anges att staden har gått över till digital hantering gällande att meddela upphandlad leverantör för riksfärdtjänst vad den enskilde har beviljats.

I kapitlen *Behov av stöd för att genomföra resan och Avgifter* har följande tillägg gjorts:

- Staden tillåter att medresenär följer med i taxi eller specialfordon i mån av plats och att denne i enlighet med förordning (1993:1148) betalar samma egenavgift som den enskilde.
- Riksfärdtjänstresenärens egna barn under 18 år får följa med som medresenär och riksfärdtjänstresenärer under 18 år får ta med syskon under 18 år. I enlighet med förordning (1996:1094) föreslås medresenärer under 26 år och studerande betala endast 70% av vad resenär som är 26 år eller äldre betalar.

Medresenär tillåts endast om samtliga ryms i ett och samma fordon. Ett kommunfullmäktigebeslut krävs för att kommunen ska ha rätt att ta ut avgift, vilket innebär att ovan förslag kan träda i kraft först om kommunfullmäktige beslutar om att godkänna föreslagna riktlinjer för riksfärdtjänst.

I kapitlet förtydligas också att endast behov av ledsagare och hjälpmedel för att genomföra resan ger rätt till resa med riksfärdtjänst. Om riksfärdtjänst har beviljats för resa och den

enskilde behöver ta med sig hjälpmedel som behövs framme vid resmålet och de medtagna hjälpmedelen innebär ett kostsammare färdsätt eller extra avgifter, är det den enskilde som ansvarar för att bekosta detta. Det faktum att den enskilde inte kan ordna med en ledsagare själv för beviljad resa med riksfärdtjänst är inte skäl till att bevilja resa med ett mer kostsamt färdsätt. Det är inte inom ramen för lagen om riksfärdtjänst att bekosta ledsagaren eller tillhandahålla ledsagning. Kommunens riksfärdtjänst ersätter endast ledsagarens samtliga resekostnader i samband med ledsagningen. Ibland uppstår en situation där den enskilde reser bort under en period och behöver ledsagare på resan till och från resmålet. Stadsdelsnämnden ersätter då ledsagarens resor både tur och retur vid avrese- samt hemkomsttillfället. För ledsagarens resor utan riksfärdtjänstresenären ska endast det minst kostsamma färdsättet ersättas av kommunen.

Kapitlet *Husdjur* är helt nytt och innebär att riksfärdtjänstresenärer i behov av exempelvis ledarhund på grund av sin funktionsnedsättning tillåts medta detta inom ramen för lagen om riksfärdtjänst.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen bedömer att samtliga förtydliganden som har gjorts i de föreslagna riktlinjerna kommer att minska osäkerhet gällande tillämpningen av lagen och därmed öka rättsäkerheten och likställigheten i staden i dessa ärenden. Gällande tillägget som avser rätt till medresenär vid resa med taxi/specialfordon påverkas inte stadsdelsnämndernas kostnader för riksfärdtjänst, däremot ökar möjligheten att alla som beviljas riksfärdtjänst bedöms lika. Tillägget som gjorts avseende att medta egna barn under 18 år och syskon som medresenär påverkar inte heller kostnaden men bedöms öka likställigheten i hanteringen av denna fråga samt att det blir tydligt för den enskilde vad denne har rätt till gällande medresenär. Om förslaget avseende att medresenärer under 26 år och studerande endast ska betala 70 % av vad resenär som är 26 år eller äldre betalar antas av kommunfullmäktige skulle detta innebära en förbättring för dem som berörs av detta. Förslaget att tillåta riksfärdtjänstresenärer i behov av att medta djur på grund av sin funktionsnedsättning inom ramen för sin riksfärdtjänstresa kan innebära en ökad kostnad i form av sanering av fordonet efter genomförd resa.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till riktlinjer och överlämnar det till kommunstyrelsen med förslaget att kommunfullmäktige ska anta föreslagna riktlinjer.

Bilaga

1. Riktlinjer riksfärdtjänst dnr. 3.1.1.-60/2017 (förslag).

13. Bilaga

Stockholms stad

Riktlinjer riksfärdtjänst
Mars 2017

Dnr: 3.1.1-60/2017

stockholm.se

Riktlinjer riksfärdtjänst
Mars 2017

Dnr: 3.1.1-60/2017
Utgivare: Socialförvaltningen
Kontaktperson: Jazmine Hjorth

Inledning

Lag (1997:735) om riksfärdtjänst ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra göra privata resor i Sverige med ändamålet rekreation, fritidsverksamhet eller enskild angelägenhet. Kommunens ansvar består i att ersätta den enskilde för den merkostnad som uppstår för resan på grund av funktionsnedsättningen. Kommunfullmäktige har gett stadsdelsnämnderna ansvar för insatserna enligt denna lag.

Innehåll

Inledning **3**
1. Rätt till riksfärdtjänst 5
2. Handläggning av riksfärdtjänst 6
2.1 Ansökan *6*
2.2 Utredning *7*
2.3 Beslut *10*
2.4 Resetillstånd *11*
3. Beställning av resa 12
4. Behov av stöd för att genomföra resan 13
4.1 Personlig assistans *13*
4.2 Ledsagare *13*
4.3 Medresenär *14*
4.4 Barn som medresenär *14*
4.5 Hjälpmedel *14*
5. Avgifter 15
5.1 Avgift medresenär taxi eller specialfordon *15*
5.2 Avgift medresenär allmänna kommunikationer *15*
6. Övrigt 15
6.1 Bagage *15*
6.2 Husdjur *15*

1. Rätt till riksfärdtjänst

Rätt till riksfärdtjänst har den som är folkbokförd i Stockholms kommun och som på grund av en stor och varaktig funktionsnedsättning (minst sex månader) är i behov av personligt stöd, hjälpmedel eller resa med annat färdsätt för att genomföra resan. Den eventuella merkostnad som uppstår för resan pga. funktionsnedsättningen ger rätt till resa med riksfärdtjänst om övriga kriterier enligt lag uppfylls. Respektive stadsdelsnämnd ansvarar för personer som är folkbokförda i den egna stadsdelen och för de personer som stadsdelsnämnden har placerat i andra boendeformer och fortfarande har kvar ansvaret för. För mer information om denna reglering, se riktlinjer för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna. En person som inte är folkbokförd i Sverige kan inte beviljas resa med riksfärdtjänst.

Personer under 18 år kan beviljas riksfärdtjänst om resan till följd av funktionsnedsättningen måste göras på ett mer kostsamt sätt. Enligt 5 § i lagen om riksfärdtjänst ska prövningen av ansökan göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I föräldrabalken (FB) 6 kap. finns bestämmelser om föräldraansvar, vilka också ska beaktas. Se avsnitt 2.2 för mer information.

Resa med riksfärdtjänst beviljas inte om stat, kommun eller landsting av någon anledning betalar för resan eller om resan företas i tjänsten. Riksfärdtjänst ska inte beviljas för resor till och från skola, arbete, sjukvård eller medicinsk behandling.
Undantag från ovanstående är resa i syfte att fullgöra förtroendeuppdrag i en förening, t ex en handikappförening. Förtroendeuppdrag i en förening ska betraktas som en privat resa och är inom ramen för lagen om riksfärdtjänst. Detta gäller dock inte förtroendeuppdrag i fackliga föreningar, då dessa har tydlig anknytning till den enskildes arbete (HFD mål nr. 4942-10). Är syftet med resan arbete ska detta inte beviljas och bekostas inom ramen för riksfärdtjänst.

Riksfärdtjänst ska inte beviljas för att allmänna kommunikationer avgår för sällan eller vid fel tid. Inte heller kan riksfärdtjänst beviljas för resa med privatbil, hyrt fordon eller som ersättning till en person som transporterar den enskilde.

Resans ändamål ska vara rekreation, fritidsverksamhet eller enskild angelägenhet (exempelvis bröllop, begravning, barndop, födelsedagsfest, nära anhörigs sjukdom) och ska ske från en

kommun till en annan inom Sverige. Gällande riksfärdtjänstresa i samband med flytt måste detta bedömas i det enskilda fallet. I Stockholm sträcker sig färdtjänstområdet inom hela Stockholms län och riksfärdtjänst blir aktuellt endast vid resor till resmål utanför länet.

Anslutningsresa
Om den enskilde är i behov av anslutningsresa i den kommun där resmålet ligger, ska färdtjänstens utomlänsbiljetter användas om den enskilde är beviljad färdtjänst. Detta kan vara t ex om den enskilde reser med riksfärdtjänst med flyg till en flygplats och sedan ska ta sig till en adress inom den kommunen. Då ska färdtjänstens utomlänsbiljetter användas. Saknar den enskilde färdtjänsttillstånd och därmed möjligheten att få utomlänsbiljetter ska denne själv ansvara för anslutningsresan, dvs. resan från flygplatsen till den slutliga adressen. Om den enskilde pga. sin funktionsnedsättning behöver stöd vid hela resan dvs. från sin hemadress fram till en slutlig adress ska färdsättet för riksfärdtjänst anpassas utifrån detta.

2. Handläggning av riksfärdtjänst

2.1 Ansökan

Ansökan om resa med riksfärdtjänst sker hos stadsdelsnämnden skriftligen genom särskild blankett eller muntligen och ska dokumenteras i journalen. Det är viktigt att handläggaren oavsett hur ansökan inkommer inhämtar nödvändig information för att kunna utreda ansökan.

Av ansökan ska följande tydligt framgå:

- Resmål, antal resor och datum då resan/resorna ska ske
- Ändamål med resan
- Önskat färdsätt
- Uppgifter om funktionsnedsättningen och dess varaktighet
- Behov av hjälpmedel, ledsagning och annan service som behövs för att genomföra resan
- Önskemål om medresenär
- Ansökan ska vid behov kompletteras med läkarintyg eller annat som styrker funktionsnedsättningen och eventuella behov av hjälpmedel och ledsagning för att genomföra resan

Ansökningstid
Det finns inte angivet i varken lagen om riksfärdtjänst eller förvaltningslagen (FL) hur lång tid före resan som ansökan måste ha inkommit till stadsdelsnämnden. Ansökan bör dock göras i god tid,

minst tre veckor, innan resan ska äga rum i den mån det är möjligt. Vissa situationer som begravningar, plötslig sjukdom eller ett sent besked om biljetter till ett evenemang kan dock uppkomma med kort varsel.

Utredningsskyldighet
Ansökan måste alltid prövas och kan inte avslås med motiveringen att den inkommit för sent. Om ansökan inte hinner prövas innan det angivna planerade resedatumet tas beslut om att ärendet därför avskrivs eller att ansökan inte föranleder någon vidare åtgärd med motiveringen att datumet för den resa som ansökan avser har passerat.

Ansökan via ombud eller biträde
För att någon annan än den enskilde ska få företräda denne vid en ansökan om riksfärdtjänst bör det finnas en skriftlig fullmakt alternativt registerutdrag om ställföreträdarskap från Överförmyndarnämnden. Av registerutdraget framgår vilka befogenheter god man eller förvaltare har förordnats av tingsrätten. Fullmakt och registerutdrag ska dokumenteras i personakten. Den som företräds av ett ombud ska närvara personligen om myndigheten kräver det. Bestämmelserna om ombud och biträde finns i förvaltningslagen 9 §.

Personer under 18 år företräds av sina vårdnadshavare och förmyndare.

2.2 Utredning

Utredningens syfte är att klargöra om den enskilde har rätt till resa med riksfärdtjänst enligt lagen om riksfärdtjänst. Är lagens rekvisit uppfyllda utmynnar utredningen i ett beslut om bifall. Om lagens rekvisit inte är uppfyllda tas ett beslut om avslag alternativt delavslag om den enskilde endast uppfyller vissa rekvisit.

Det man i utredningen bör ta reda på är:

- Om den enskilde är folkbokförd i den aktuella stadsdelen alternativt att stadsdelen har placerat den enskilde i en annan stadsdel men fortfarande har ansvaret för den enskilde,
- om ändamålet med resan är rekreation, fritidsverksamhet eller annan enskild angelägenhet,
- om den enskilde har en stor och varaktig (minst sex månader) funktionsnedsättning, som innebär att han/hon måste resa på ett mer kostsamt sätt än andra,
- vilka färdsätt som behövs för att genomföra resan och

- om det finns behov av ledsagare, hjälpmedel eller annan service för att genomföra resan.

Utredningen bör inte innehålla fler uppgifter än vad som är nödvändigt för att beslut om resa med riksfärdtjänst ska kunna fattas. Ärendet ska gå att följa via journalföringen. Handlingarna i ett ärende gällande riksfärdtjänst ska förvaras i en personakt för riksfärdtjänst.

När den enskilde är under 18 år
Om den enskilde är under 18 år måste en prövning också göras utifrån 5 § lagen om riksfärdtjänst och bestämmelserna om föräldraansvar i föräldrabalken 6 kap. En jämförelse görs med barn i samma ålder utan funktionsnedsättning. Om ett barn måste resa på ett mer kostsamt sätt på grund av sin funktionsnedsättning har barnet rätt till riksfärdtjänst. Det kan t ex handla om ett barn med funktionsnedsättning som måste åka taxi mellan två platser, medan ett barn utan funktionsnedsättning i samma ålder hade kunnat åka tåg själv.

Om man vid en prövning kommer fram till att det normala för ett barn utan funktionsnedsättning i den åldern är att inte göra den aktuella resan själv utan förälders sällskap, faller det under föräldraansvaret för föräldrarna att följa sitt barn även när barnet har en funktionsnedsättning.

Avgörande för rätten till riksfärdtjänst är uteslutande barnets funktionsnedsättning och konsekvenserna av denna. Om barnet har en funktionsnedsättning som innebär att barnet, trots att föräldraansvaret har beaktats, inte kan resa på ett annat sätt än med taxi eller specialfordon ska riksfärdtjänst beviljas. I detta hänseende saknar barnets ålder betydelse.

Inhämtning av information
Information inhämtas i första hand från den enskilde själv eller i förekommande fall från dennes företrädare. Eventuella kontakter med andra, t ex läkare, får endast tas efter att samtycke har inhämtats från den enskilde. Samtycket kan vara muntligt eller skriftligt och ska dokumenteras av handläggaren. I samtycket ska det tydligt framgå vilka kontakter som får tas och vilka uppgifter som får inhämtas. En ansökan kan inte avslås med motiveringen att den enskilde inte har lämnat sitt samtycke för inhämtning av information. Om det saknas information för att kunna utreda ansökan om riksfärdtjänst och ta beslut ska den enskilde informeras om att detta kan påverka möjligheterna att få sin ansökan beviljad.

Val av färdsätt
I utredningen måste klargöras vilken typ av färdsätt som ska användas för den aktuella resan. Utgångspunkten ska alltid vara vad som är ett normalt färdsätt på den aktuella sträckan för en person utan funktionsnedsättning. Resa med riksfärdtjänst ska beviljas för det färdsätt som med hänsyn till den enskildes funktionsnedsättning är det minst kostsamma för kommunen. Detta regleras i Transportrådets Allmänna råd för riksfärdtjänsten 1989:3, vilka alltjämt används av domstolarna vid tolkning av lagen om riksfärdtjänst.

Viktigt att tänka på är att flyg idag ofta kan kosta lika mycket eller till och med mindre än tåg på vissa sträckor. Om tåg är mindre kostsamt för den aktuella sträckan och den enskilde t ex klarar en tågresa i klass 1 utan ledsagare ska detta beviljas. Om ledsagare är nödvändigt för att genomföra resan och den enskilde då kan resa med tåg i klass 2 bör det alternativet väljas.

Om den enskilde kan resa själv med flyg ska riksfärdtjänst beviljas för flygresan endast om flyg inte är det vanliga färdsättet för den aktuella sträckan. Om behov finns av ledsagning i samband med flygresan och detta behov kan tillgodoses inom ramen för ledsagningen som kostnadsfritt tillhandahålls av flygplatsen, föreligger inte rätt till resa med riksfärdtjänst.

Resa med taxi eller specialfordon är aktuellt endast om den enskilde inte klarar att resa med allmänna kommunikationer ens med ledsagare. Vid resa med taxi eller specialfordon kan ledsagare beviljas om behov av stöd för att genomföra resan finns. Detsamma gäller för resor med båt.

Att riksfärdtjänstresenären inte kan ordna med ledsagare till resan är inte skäl för att bevilja resa med ett mer kostsamt färdsätt. Det är inte inom ramen för lagen om riksfärdtjänst att varken tillhandahålla ledsagning eller betala ledsagarens arvode.

Tillgänglighet
Tillgänglighetsanpassningen av offentliga platser fortgår löpande i samhället. Många tågstationer och flygplatser är idag väl anpassade för personer med t ex synnedsättningar eller rörelsehinder avseende både den fysiska miljön och den service som erbjuds i form av bland annat ledsagning. Handläggaren måste därför ta reda på hur förhållandena ser ut vid tidpunkten för ansökan vid de olika stationer och terminaler som den enskilde kommer att besöka under resans gång.

Om den enskilde har behov av personlig service som erbjuds på de aktuella stationerna och terminalerna, saknas skäl att bevilja resa med riksfärdtjänst.

2.3 Beslut

Beslut om resa med riksfärdtjänst fattas utifrån delegationsordning fastställd i respektive stadsdelsnämnd. Resa med riksfärdtjänst beviljas för de färdsätt som med hänsyn till den enskildes funktionsnedsättning och övriga behov av ledsagare, hjälpmedel och annan service för att genomföra resan medför den lägsta kostnaden för kommunen.

I alla beslut ska tydligt framgå:

- Vad ansökan avser
- Vem som har ansökt
- Vad som har beslutats (bifall, delavslag eller avslag) och lagrum för detta
- Vem som är beslutsfattare och datum för beslutet

Vid beslut om bifall ska det utöver ovan framgå:

- Beviljad färdsträcka
- Antal enkelresor som får genomföras och mellan vilka datum
- Beviljat färdsätt
- Beviljad ledsagning och antal ledsagare
- Hjälpmedel som bedömts nödvändiga för att genomföra resan
- Undantag från samåkning
- Allergisanerat fordon (anges under övrigt i beslutsmallen)

Beslutet ska vara formulerat på ett sådant sätt att det inte kan uppstå oklarheter om innebörden. En prövning enligt lagen om riksfärdtjänst innehåller inte någon skälighetsprövning utifrån socialtjänstlagens (SoL) skäliga levnadsnivå eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrades (LSS) goda levnadsvillkor.

Vid beslut om delavslag och avslag ska det dessutom tydligt framgå vad som har varit avgörande i en beslutsmotivering enligt förvaltningslagen 20 §. Vid helt eller delvis avslag ska en besvärshänvisning bifogas beslutet.

Huvudregeln är enstaka resor
Beslut för resa med riksfärdtjänst tas som huvudregel för en resa i taget. Undantag kan göras om särskilda skäl föreligger. Resorna ska

då ske utifrån samma ändamål med resan och till samma adress varje gång. Ett exempel kan vara att bevilja flera resor under en specifik angiven tidsperiod då angivet antal resor får genomföras av den enskilde för att exempelvis besöka en sjuk släkting (ett slags tillstånd för riksfärdtjänst).

Återkallelse av tillstånd
Reglerna om återkallelse av tillstånd finns i 9 § i lagen om riksfärdtjänst. Där anges att ett beviljat tillstånd för riksfärdtjänst kan återkallas om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns. Tillståndet kan också återkallas om tillståndsinnehavaren gjort sig skyldig till allvarliga eller upprepade överträdelser av de föreskrifter som gäller för riksfärdtjänst. Föreskrifter får ändras om ändrade förhållanden föranleder det. Beslut om återkallande fattas av respektive stadsdelsnämnd.

Underrättelse om beslut
Utredning och beslut skickas hem till den enskilde för att skriftligen underrätta denne om beslutet. Om beslutet är ett avslag eller delavslag är det viktigt att handläggaren säkerställer när beslutet når den enskilde för att kunna göra en rättidsprövning enligt 24 § förvaltningslagen om beslutet överklagas.

Överklagan
Beslut om resa med riksfärdtjänst kan överklagas hos förvaltningsrätten. Överklagandet ska ha inkommit till stadsdelsnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick ta del av beslutet.

Följande kan överklagas:

- Avslag på en ansökan om riksfärdtjänst
- Avslag på ansökan om ledsagare
- Beslut om färdsätt (om annat än det ansökta)
- Beslut om annat antal resor än vad ansökan avser
- Beslut om hjälpmedel får medtas
- Beslut om återkallelse av tillstånd och ändring av föreskrifter

2.4 Resetillstånd

När den beslutande stadsdelsnämnden har beviljat en ansökan om resa med riksfärdtjänst ska de informera upphandlad leverantör om detta. Ett så kallat resetillstånd fylls i digitalt med all information om vad den enskilde har beviljats så att den enskilde sedan kan beställa sin resa.

Resetillståndet ska innehålla följande information:

- Antal enkelresor och mellan vilka datum då resa/resor får genomföras
- Behov av ledsagare och antal
- Önskemål om att ha en medresenär på resan
- Medtagna hjälpmedel
- Vilket/vilka färdsätt som får användas
- Om anslutningsresa har beviljats eller inte
- Godkänns omboknings- och avbokningsbara biljetter
- Allergisanerat fordon anges under övrigt
- I förekommande fall rätt till undantag från samåkning

Om resan ska genomföras med flyg och den enskilde behöver hjälp till, från eller ombord på planet ska handläggaren fylla i aktuell flygkod på resetillståndet för riksfärdtjänst. Koderna är som följer:

- **BLND:** Passageraren är blind eller synskadad
- **DEAF**: Passageraren är döv eller hörselskadad
- **WCHR**: Passageraren behöver rullstol till planet men kan själv gå till sin plats
- **WCHS**: Passageraren behöver rullstol till planet, behöver hjälp/stöd för att nå sin plats och kan inte gå i trappor
- **WCHC**: Passageraren behöver rullstol till planet och måste bäras till sin plats

3. Beställning av resa

Då den enskilde får sitt beslut om resa med riksfärdtjänst ska denne informeras om vilken beställningsrutin som gäller. Handläggaren har då informerat upphandlad leverantör av riksfärdtjänst om vad som har beslutats via ett resetillstånd. Den enskilde kan därmed själv boka sin resa.

Avbokning eller ändring av resa
Upphandlad leverantör bokar alltid biljetter som inte är av- eller ombokningsbara, kommunen får alltså inte tillbaka biljettkostnaden om man behöver av- eller omboka biljetten. Undantaget från detta är taxi, som oftast kan avbokas fram till en timme innan avresa. Detta gäller såvida taxin inte har påbörjat resan för att hämta upp den enskilde, vilket kan förekomma om den enskilde exempelvis befinner sig i en annan stad eller ute på landet. I det fallet får man betala taxiresan ändå. Ovanstående gäller även då den enskilde missar tiden för avresa av någon anledning och inte kommer med på t ex tåget, flyget eller taxin.

4. Behov av stöd för att genomföra resan

4.1 Personlig assistans

Om den enskilde är beviljad personlig assistans reser assistenten med som ledsagare på resan. Enligt gällande rättspraxis ska hela resekostnaden för assistenten ersättas av kommunen, detta gäller oavsett om assistansen är beviljad enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller socialförsäkringsbalken (SFB). Resor av det slag som är aktuella med riksfärdtjänst bedöms i rättspraxis inte ingå i de omkostnader som täcks av assistansersättningen.

4.2 Ledsagare

Den som har behov av personligt stöd för att genomföra resan har rätt att beviljas ledsagare. I de fall den enskilde endast behöver ledsagare för att genomföra vissa delar av resan ska ledsagare ändå beviljas för hela resan. Med ledsagare avses den person som följer med den enskilde för att hjälpa till under själva resan om den enskilde har behov av stöd som inte ges ombord, exempelvis toalettbesök eller för att äta. I sällsynta fall kan den enskilde vara i behov av två ledsagare under resan, detta kan då beviljas.

Behov av ledsagning som endast uppstår i samband med på- och avstigning samt på stationer och terminaler i samband med byte av färdsätt bekostas aldrig av stadsdelsnämnden. Denna service ges idag på de flesta större stationer och terminaler. På vissa flygplatser finns idag en väl fungerande service även för barn som reser själva.

Kommunens riksfärdtjänst ersätter ledsagarens samtliga resekostnader i samband med ledsagningen. Ibland uppstår en situation där den enskilde reser bort under en period, t ex på semester en vecka, och behöver ledsagare på resan till och från resmålet. Stadsdelsnämnden ersätter då ledsagarens resor både tur och retur vid avrese- samt hemkomsttillfället, även om den enskilde endast är med på två av de totalt fyra resorna som ledsagaren genomför. För ledsagarens resor utan riksfärdtjänstresenären ska endast det billigaste färdsättet ersättas av kommunen.

Det är inte kommunens skyldighet att inom ramen för lagen om riksfärdtjänst anordna ledsagare till resan. Att den enskilde inte själv kan ordna med ledsagare är inte skäl till att bevilja resa med ett mer kostsamt färdsätt som t ex taxi. Att den person som föreslås som ledsagare har ett eget intresse av resan, t ex en make som ledsagar sin maka på resan till ett semestermål, är inte ett hinder för att anlita denna person som ledsagare. Ledsagaren reser även i detta fall avgiftsfritt.

I det fall den enskilde inte kan ordna en ledsagare själv finns möjlighet för henne eller honom att ansöka om detta enligt SoL eller LSS.

4.3 Medresenär

Vid riksfärdtjänstresa med taxi eller ett för ändamålet särskilt anpassat fordon får riksfärdtjänstberättigad person ta med en medresenär, förutsatt att den riksfärdtjänstberättigade samt eventuell ledsagare och medresenären ryms i ett fordon.

4.4 Barn som medresenär

En riksfärdtjänstberättigad person får vid resa med taxi eller ett för ändamålet anpassat fordon ta med egna barn under 18 år som medresenär. Är den riksfärdtjänstberättigade ett barn under 18 år får barnet även ta med syskon under 18 år. Detta under förutsättning att den riksfärdtjänstberättigade samt eventull ledsagare och medresenär/er ryms i ett fordon.

4.5 Hjälpmedel

För vissa personer är det nödvändigt att ha hjälpmedel med sig för att kunna genomföra själva resan, t ex rollator eller rullstol. Behovet av hjälpmedel kan då vara avgörande för bedömningen av rätt till resa med riksfärdtjänst och vid val av det färdsätt som den enskilde ska beviljas.

Huvudregeln är att personligt förskrivna hjälpmedel som behövs för att genomföra själva resan får medtas. Om den enskilde dessutom har behov av andra personligt förskrivna hjälpmedel eller icke personligt förskrivna hjälpmedel under själva vistelsen, får dessa tas med inom ramen för riksfärdtjänsten förutsatt att detta inte påverkar valet av färdsätt och därmed kostnaden för kommunen. Om en ökad kostnad uppstår till följd av att den enskilde tar med hjälpmedel som inte har bedömts behövas för att genomföra resan är det den enskilde som får finanisera denna kostnad. Den enskilde kan vända sig till förskrivaren av hjälpmedel i sin hemkommun för mer information.

5. Avgifter

Bestämmelserna om avgifter vid resa med riksfärdtjänst regleras i 8 § lagen om riksfärdtjänst. Den enskilde betalar en egenavgift i enlighet med regeringens föreskrifter. Avgiften motsvarar normala resekostnader med allmänna färdmedel för den aktuella resan och betalas normalt direkt till reseföretaget. Reseföretaget fakturerar sedan upphandlad leverantör för merkostnaden, som i sin tur fakturerar kommunen. För en eventuell ledsagare betalar den enskilde ingen avgift, hela dennes resekostnad faktureras kommunen av upphandlad leverantör.

5.1 Avgift medresenär taxi eller specialfordon

Medresenären betalar samma egenavgift som den enskilde enligt förordning (1993:1148) om egenavgifter vid resor med riksfärdtjänst. Medresenär under 26 år och studerande som innehar Centrala Studiestödsnämndens rabattkort eller något av Studentkårernas studentkort som Mecenat och Studentkortet betalar enligt förordning (1996:1094) vid resa med taxi eller specialfordon 70% av vad resenärer som har fyllt 26 år betalar.

5.2 Avgift medresenär allmänna kommunikationer

När det gäller resor som sker med allmänna kommunikationer får medresenären oavsett ålder betala sina egna biljetter. Detta innebär att barn inte sällan reser gratis.

6. Övrigt

6.1 Bagage

Riksfärdtjänst avser persontransporter med normalt bagage.

6.2 Husdjur

Vid resa med allmänna kommunikationer gäller reseföretagets bestämmelser. När det gäller resa med taxi eller specialfordon bestämmer kommunen vad som gäller. Det är tillåtet att medta djur i resa med taxi eller specialfordon om detta bedöms behövas utifrån funktionsnedsättningen, exempelvis ledarhund.